

"זְכוּרֹן מֵאִיר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל על אשר מריתם את פי במי מריבה. כתב הרמב"ם (ב"שמונה פרקים" סוף פרק ד'): [וכו']. חטאו עליו השלום הוא שנטה לצד אחד מקצוות ממעלות המדות והוא הסבלנות, כאשר נטה לצד הרגזנות באמרו שמעו נא המורים, דקדק עליו ה' ית' שיהיה אדם כמותו כועס לפני עדת ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס וכיוצא בזה בדין האיש ההוא חילל ה' ית' מפני שמתנועותיו ומדבריו כולם למדים והיו מקוים להגיע בהם אל הצלחת העוה"ז והעוה"ב ואיך יראה בו הכעס והוא מפעולות הרע כמו שביארנו ולא יבא כי אם מתכונות הרעות בתכונות הנפש.

[וממשיך הרמב"ם]: אבל אמרו בענין מריתם פי הוא כמו שאבאר, והוא שלא היה מדבר עם סכלים ולא עם מי שאין לו מעלה, אבל עם אנשים שהקטנה שביניהם היתה כיחזקאל בן בוזי כמו שזכרוהו חכמים, וכל מה שיאמר או שיעשה יבחנוהו, וכאשר ראוהו שכעס אמרו שהוא עליו השלום (ודאי) אין עליו פחיתות מדה ולולא שהיה יודע שה' ית' כעס עליו בבקשת המים ושאנחנו הכעסנוהו ית' לא היה כועס, ואנו לא מצינו שה' ית' כעס בדברו אליו בזה הענין אבל אמר קח את המטה והקהל את העדה [וגו']. והנה יצאנו מכונת השער אבל התרנו ספק מספיקי התורה [שנאמרו בו דברים רבים ונשאל פעמים רבים איזה חטא חטא. וכו']. עכ"ל הרמב"ם.

הרי לנו ראייה מוכחת, שכל החטאים שנזכרו בדור המדבר, הם רק לפי ערכם הנעלה והמרומם, כפי גודל התביעה שהיתה עליהם.

ויש לנו ללמוד כמה חייבים אנו לעסוק תדיר בקניית אמונה, יהושע בן נון כששב מלתור את הארץ אמר [יחד עם כלב בן יפונה] ה' אתנו אל תיראום, והנה לאחר ארבעים שנה שהוסיף ונתעלה מצוהו משה רבנו "לא תיראום כי ה' אלוקיכם הוא הנלחם לכם". הרי מפורש שאין שיעור לחיזוק אמונה.

והיה כל הנשוד וראה אותו וחי. ומבארים חז"ל (במשנה ר"ה דף כט.): בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין. הרמב"ן (כ"א - ט') מבאר: שעל פי חכמת הרפואה אסור לנשוכי הנחש להביט בצורתו, אבל הקב"ה מרפא מר במר ונצטוו דוקא להביט כדי להשריש בהכרתם שהטבע אינו כלום ואין הנחש ממית אלא החטא ממית, ועי"ז שהגיעו לדבקות בה' ית' נהג עמם למעלה מן הטבע וריפאם. כי היו זקוקים לחיזוק באמונה והכרה זו, גם לאחר שהגיעו לדרגת "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

[עד כאן עפ"י מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

* * *

וישמע קולנו. (כ' - ט"ז). כתב רש"י: בברכה שברכנו אבינו "הקול קול יעקב" שאנו צועקים ונענים.

תפילה קרויה בגמ' - "רחמי", וכן מצינו באבות פ"ב ר' שמעון (=בן נתנאל) אומר וכו' ואל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנאמר כי חנון ורחום הוא וגו' וניחם על הרעה.

ומזה נראה שתכלית התפילה, היא שע"י הבקשה והתחנונים זוכה לקבל את מבוקשו.

וכן מצינו בב"ב (דף קטז). דרש ר' פנחס בר חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר וכו'.

אבל הסבא מקלם זצ"ל מבאר שתכלית התפלה להביא את האדם לידי הכרה שהכל מאת ה' ואין בידו לעשות מאומה מעצמו. (ומרן הג"ר יחזקאל סרנא זצ"ל (ב"דליות יחזקאל) ביאר ענין זה באריכות).

ומבואר הכי (לכ') להדיא בסמ"ק ריש מצוה י"א וז"ל, כדי להזכיר אל לבי וכו'. עיי"ש.

והנה נאמר בפר' בראשית (ב' - ה') כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה, וכתב רש"י: ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

ומשמע מדבריו שענין התפילה שע"י הבקשה והתחנונים יקבל את בקשתו.

אבת בשפתי-חכמים כתב וז"ל, "התפלל עליהם" ר"ל דודאי הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים ויודע שאדם מכיר בטובתן של גשמים ויתפלל עליהן. עכ"ל. והוא עפ"י הגמ' חולין דף ס: עיי"ש, ומזה משמע דרצון ה' הוא בעצם ה"תפילתן של צדיקים" וכפי שביאר הסבא מקלם זצ"ל. (והמהר"ל ב"גור-אריה" מבאר בדרך אחרת עיי"ש. ועי' ב"העמק דבר" שכתב, ואדם אין וגו', שאין עוד איזה אדם שיהא נצרך לעבודה זו תפילה).

וראה עוד בארוכה בספר "לקח טוב" – "חיים של תורה" ח"ב שיחה כ"א.

מדת הזריזות

תוכן "מסילת ישרים" - פרק ו'

ענין ה"זריזות": להקדים [ולא לדחות], את קיום המצוות, ואת שלימות-המעשה, ולשם כך: להתגבר על כל הקשיים.

"סור מרע" קודם ל"עשה טוב", ולכן מדת הזהירות קודמת למדת הזריזות. בשני העניינים צריך חכמה והתבוננות כדי שלא יפול במוקשי-היצר וישאר ריק מן המצוות. אולם במדת הזריזות ההתמודדות היא מול מדה אחרת: "מדת העצלות".

עפריות החומריות גס, ועל-כן לא יחפוץ האדם בטורח ומלאכה, ולכן המניח עצמו ביד כבדותו, ודאי הוא שלא יצליח.

תורה ומעשים-טובים, הם מן הדברים הצריכים חיזוק [כדברי חז"ל], כיון שצריך להתגבר נגד התכונה הטבעית שלו.

העצל, מלבד התוצאות הרעות עצמן, שהוא אחראי להן כפי שנאמר: "גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית".

יתירה מכך, כל חיסרון מביא עליו ירידה נוספת, עד שיימצא טבוע בתכלית הרעה.

כי חוסר-היגיעה מביא לכך שאינו לומד כראוי, וחיסרון הלימוד והידיעה מביא לכך שאינו מבין את מה שלומד, וזה יביאנו לגלות פנים בתורה שלא כהלכה, וסופו כמשפט כל פורצי-גדר.

כבדות-העצלה מטה דעתו ושכלו, [אע"פ שברורה לו חובתו ומה טוב עבורו להצלת נפשו], ומרמה את עצמו בדמיונות-שוא ומוצא סיבות ותירוצים כביכול הגיוניים.

ויש שהעצלות איננה מנחת לו שישמע לקול דברי המוכיחים, ונדמה לו שכולם תועים ושוטים - והוא לבדו חכם.

כלל גדול הוא, שכל קולא צריכה בדיקה, שמא היא עצת-היצר כדרכו לבוא במירמה, ורק אחר חקירות ודרישות רבות יוכל לדעת אם היא צודקת ומוסמכת.

תוכן "מסילת ישרים" - פרק ז'

ל"מדת הזריזות" שני חלקים: קודם המעשה, ובשעת המעשה.

בהגיע זמנה או כשעולה במחשבתו, לא יחמיץ את המצוה [מפני הסכנה], כי כל רגע יכול להתחדש עיכוב.

מי שמתגבר ונוהג בזריזות, יזכה בעולם הבא ל"מדת זריזות באמת" שהיא שלימות גדולה.

לאחר שהתחיל במצוה, צריך להזדרז לסיימה, מפני החשש שמא לא יזכה. [וחז"ל הרבו להזהיר על זאת].

והאדם אשר תלהט נפשו בעבודת בוראו [ותנועתו האש המהירה], לא ינוח ולא ישקוט עד שישלים את המצוה.

בנוסף לזה: הזריזות [במעשה החיצוני] מביאה לידי התלהטות, והרצון ילך ויתגבר.

חפץ-הלב ותשוקת-הנשמה זהו הנרצה יותר בעבודת ה', אבל מי שאין החמדה הזו לוחטת בו כראוי, כדאי לו לנהוג לפי עצה טובה זו, כי כאשר יזדרז במעשה, אזי מכח התנועה החיצונה תיוולד בו השמחה הפנימית והחפץ והחמדה.

פלפולא דאורייתא

בעניני "כיבוד אב ואם" (לפ"ר)

"שם שם לו חק ומשפט", ולימדונו חז"ל שנצטוו במרה על כיבוד אב ואם, ומשמע דהוי משפט, ומה שאמרו עד היכן כיבוד או"א כגון שנטל ארנקי וכו', אפשר שגם זה בכלל משפט, ואע"ג דאפשר דמורא הוי חוק (עיי' להלן) מ"מ הרי על מורא עדיין לא נצטוו (במרה).

דהנה הרמב"ם פ"ו מהלי ממרים ה"ז כתב וז"ל, עד היכן הוא כיבוד או"א, אפי' נטלו כיס של זהובים שלו והשליכו בפניו לים, לא יכלימם ולא יצער בפניהם ואל יכעוס כנגדם אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק, ועד היכן מוראן אפי' היה לובש בגדים חמודות ויושב בראש בפני הקהל ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו בראשו וירקו בפניו לא יכלימם אלא ישתוק ויירא ויפחד ממלך מלכי המלכים שצוהו בכך, שאילו מלך בשר ודם גזר עליו דבר שהוא מצער יתר מזה לא היה יכול לפרכס בדבר, קל וחומר למי שאמר והיה העולם כרצונו. [עכ"ל הרמב"ם].

ולכ' נר' בדברי הרמב"ם דדוקא משום מצות מורא מחוייב שלא לבזותם אפי' כשמצערים אותו בגוף ובנפש, [ומשום כבוד אינו מחוייב אלא כשמצערים אותו בממון דזה יותר בכח האדם להתגבר ועיי' דברי ספר החינוך בדין נקימה (הובא בפתיחה לחפץ-חיים)], וי"ל דדוקא זה הוי בגדר חוק, וצ"ע. (ועיי' עוד בפרי' קדושים פ"כ פס' ח' ט', שמתבאר דהא דהמקלל או"א חייב מיתה נמי הוי חוק).

ובספר חרדים כתב שצריך שתהיה לו הערכה בלבו ויתבונן למצוא מעלה אצל אביו ואמו, שע"י זה יהיה הכבוד בשלימות, וכן כתב החי"א כלל ס"ז, אמנם ילה"ע לכו' מלשון הרמב"ם פ"ה מהל' ממרים הט"ו שכתב וז"ל, ולא על הכאה ולא על הקללה בלבד הקפידה תורה אלא אף על הבזיון, שכל המבזה אביו או אמו אפילו בדברים ואפילו ברמיזה הרי זה ארור מפי הגבורה, שנאמר ארור מקלה אביו ואמו, וכו', ויש לבית דין להכות על זה מכת מרדות ולענוש כפי מה שיראו. [עכ"ל הרמב"ם]. ומשמע דמדן כבוד אינו מחוייב שלא לבזותם בדברים עכ"פ שלא בפניהם, וצ"ע.

כתב בשו"ע יו"ד סי' ר"מ סט"ז (ומקורו מתשו' הרא"ש), שאם צוהו אביו שלא לדבר עם פלוני וכו' לא ישמע לו, כיון דמצוהו לעשות דבר איסור. ובתשו' מהרי"ק (קסו-ג) שאם צוהו אביו שלא לשאת אשה פלונית, לא ישמע לו, משלושה טעמים, חדא דקיי"ל משל אב והא הוי משל בן, ותו דמצוהו לעשות דבר איסור וכמשו"ה הרא"ש הנ"ל, ותו דאין בזה שום ענין לאב. (מש"כ דחשיב דבר איסור לכו' איכא גווני שיכול לשאת אשה אחרת וצ"ע). וכתב הגרי"פ פרלא דהטעם השלישי הוי דלא כהרא"ש, אמנם זה צ"ע דהא המהרי"ק הביא ד' הרא"ש. והנה החזו"א כתב דאם יש לאבא צורך עצמי בזה אכן צריך לשמוע בקולו, ואולי עפ"י זה יש לחלק בין דברי הרא"ש לדברי המהרי"ק, וצ"ע. ומיהו הגרי"פ פרלא לא פי' כן דפשיטא ליה דדברי הרא"ש בשאין לאב צורך בזה.

לע"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלביע כיון מרחשון תשי"ע ולע"נ מרת עדינה ב"ר בנימין ע"ה נלביע טו' כסלו תשי"ע ולע"נ מרת גיטל ב"ר משה דוד נלביע י"ב סבת תשנ"א ולע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלביע כ" סבת תשי"ע ולע"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלביע כיון סבת תשס"ח ולע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלביע כ" שבט תשס"ג ולע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלביע ו' ניסן תשס"ט ולע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלביע י"ד ניסן תשנ"א ולע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלביע י"ח אייר תשס"ט ולע"נ מרת מרים (מלייה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלביע י"א סיון תשנ"א

* * *

נא להעתיק בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייך, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בוגרי הישיבה הדי' שנפצע קשה בתאונת דרכים) לרפוי' בתושחי'.

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש
רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק טל'. 050-4125547
כתובת למכתבים: ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters: P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.
Branch: pagi bnei-brak no: 188
Branch adress: 42, chazon ish st.
Bnei-brak 51511
Swift code: firbilixxx
Iban: il 4505218800000435120
Name: kollel zichron meir

כתובת עמותת "בית יוסף קדימה" ת. ד. 722 קדימה 62920 (בהמ"ר רח' מימון 13), ע"ד 580447498

שיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד במוצאי שבת קודש בשעה 10.30

הציבור מוזמן

השיעור בכולל קדימה, מתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00.